

IFLA-UNESCO Halk Kütüphanesi Manifestosu 2022

Özgürlük, refah ve toplumun ve bireylerin gelişimi temel insani değerlerdir. Bunlar ancak bilgili yurttaşların demokratik haklarını kullanabilmeleri ve toplumda aktif bir rol oynayabilmeleri yoluyla elde edilecektir. Yapıcı katılım ve demokrasinin gelişimi, tatmin edici eğitimin yanı sıra bilgiye, düşünceye, kültüre ve enformasyona ücretsiz ve sınırsız erişime bağlıdır.

Bilgiye açılan yerel kapı olan halk kütüphanesi, yaşam boyu öğrenme, bağımsız karar verme ve bireysel ve sosyal grupların kültürel gelişimi için temel bir koşul sağlar. Ticari, teknolojik veya yasal engeller olmaksızın bilimsel ve yerel bilgi de dâhil olmak üzere her türlü bilgiye erişim sunar ve bu bilginin yaratılmasını ve paylaşılmasını sağlayarak sağlıklı bilgi toplumlarının temelini oluşturur.

Her ulusta, ama özellikle gelişmekte olan dünyada, kütüphaneler, toplumun kültürel yaşamına katılım haklarının, mümkün olduğunca çok sayıda insan tarafından erişilebilir olmasını sağlamaya yardımcı olur.

Bu Manifesto, UNESCO'nun halk kütüphanesine eğitim, kültür, katılım ve bilgi için yaşayan bir güç, sürdürülebilir kalkınma ve tüm bireylerin zihinleri aracılığıyla barış ve manevi refahın bireysel olarak yerine getirilmesi için temel bir aracı olarak yaklaştığı inancını ilan eder.

Bu nedenle UNESCO, ulusal ve yerel yönetimleri halk kütüphanelerinin gelişimini aktif olarak desteklemeye teşvik eder.

Halk Kütüphanesi

Halk kütüphanesi, yerel bilgi merkezidir ve her türlü bilgi ve enformasyonu kullanıcılarına hazır hale getirir. Bilgiye evrensel erişim ve tüm insanlar için bilginin anlamlı kullanımını sağlama görevlerini yerine getirmek için sürekli olarak yeni iletişim araçlarına uyum sağlayan bilgi toplumlarının temel bir bileşenidir. Bilgi üretimi, enformasyon ve kültür paylaşımı ve değişimi ile sivil katılımın teşvik edilmesi için kamuya açık bir alan sağlar.

Kütüphaneler, yerel ihtiyaçları karşılayan ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesine katkıda bulunan hizmetlerin tasarımını desteklemek için proaktif olarak yeni kitlelere ulaşan ve etkili dinlemeyi kullanan topluluk yaratıcılarıdır. Halkın kütüphanesine güveni vardır ve buna karşılık olarak halk kütüphanesinin amacı da topluluklarını proaktif olarak bilgilendirmek ve haberdar etmektir.

Halk kütüphanesi hizmetleri, yaş, etnik köken, cinsiyet, din, milliyet, dil, sosyal statü ve diğer özellikler ne olursa olsun herkese eşit erişim temelinde sağlanır. Herhangi bir nedenle düzenli olarak hizmet ve materyallerden yararlanamayan kullanıcılar için, örneğin dilsel azınlıklar, engelli kişiler, zayıf okuryazarlık, dijital veya bilgisayar becerileri olan, hastane veya hapisanedeki kişiler için özel hizmetler ve materyaller sağlanmalıdır.

Tüm yaş grupları, ihtiyaçlarına uygun materyal bulmalıdır. Koleksiyonlar ve hizmetler, geleneksel materyallerin yanı sıra her türlü uygun medyayı ve modern teknolojileri içermelidir. Yüksek kalite, yerel ihtiyaçlara ve koşullara uygunluk ve toplumun dil ve kültürel çeşitliliğinin yansımaları esastır. Materyal, mevcut eğilimleri ve toplumun evrimini de yansıtmalıdır.

Koleksiyonlar ve hizmetler herhangi bir ideolojik, siyasi veya dinî sansüre veya ticari baskıya tabi olmamalıdır.

Halk Kütüphanesinin Görevleri

Bilgi, okuryazarlık, eğitim, kapsayıcılık, sivil katılım ve kültür ile ilgili aşağıdaki temel görevler halk kütüphanesi hizmetlerinin merkezinde yer almalıdır. Halk kütüphaneleri, bu kilit görevler aracılığıyla Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ve daha adil, insancıl ve sürdürülebilir toplumların inşasına katkıda bulunur.

- Geniş bir bilgi ve fikir yelpazesine sansürsüz erişim sağlamak, her düzeyde örgün ve yaygın eğitimi desteklemek ve yaşamın her aşamasındaki insanlar için sürekli, gönüllü ve kendi kendine bilgi arayışını mümkün kılan yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek;

- kişisel yaratıcı gelişim için fırsatlar sağlamak ve hayal gücünü, yaratıcılığı, merakı ve empatiyi teşvik etmek;
- doğumdan yetişkinliğe kadar çocuklarda okuma alışkanlığını oluşturmak ve güçlendirmek;
- okuma ve yazma becerilerini geliştirmek için okuryazarlık faaliyetleri ve programları başlatmak, desteklemek ve bilgili, demokratik bir toplumu donatma ruhu içinde her yaşta tüm insanlar için medya, bilgi ve dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesini kolaylaştırmak;
- her mümkün olduğunda bilgiye, koleksiyonlara ve programlara erişime izin veren dijital teknolojiler aracılığıyla topluluklarına hem yüz yüze hem de uzaktan hizmet sağlamak;
- kütüphanenin sosyal dokunun merkezindeki rolünün bilincinde olarak, tüm insanların her türlü topluluk bilgisine ve topluluk örgütlenmesi fırsatlarına erişimini sağlamak;
- kullanıcılarının yaşamlarını etkileyebilecek araştırma sonuçları ve sağlık bilgileri gibi bilimsel bilgilere topluluklarının erişimi sağlamanın yanı sıra bilimsel ilerlemeye katılım sağlamak;
- yerel işletmelere, derneklere ve ilgi gruplarına yeterli bilgi hizmetlerini sağlamak;
- yerel ve yerli veri, bilgi ve mirasın (sözlü gelenek de dahil) korunmasını ve yerel topluluğun bunlara erişimini sağlamak ve topluluğun isteklerine uygun olarak derlenecek, korunacak ve paylaşılacak materyalleri belirlemede aktif bir rol alabileceği bir ortam sağlamak;
- kültürler arası diyalogu teşvik etmek ve kültürel çeşitliliği desteklemek;
- kültürel anlatımların ve mirasın korunmasını ve bunlara anlamlı erişimi, sanatın takdirini, geleneksel medyada ifade edildiği gibi bilimsel bilgiye, araştırmaya ve yeniliklere açık erişimin yanı sıra dijitalleştirilmiş ve dijital olarak doğmuş materyali teşvik etmek.

Finansman, Mevzuat ve Ağlar

Halk kütüphanesi binasına ve hizmetlerine erişim ilke olarak ücretsiz olacaktır. Halk kütüphanesi yerel ve ulusal yetkililerin sorumluluğundadır. Uluslararası anlaşmalar ve anlaşmalarla uyumlu özel ve güncel mevzuatla desteklenmelidir. Ulusal ve yerel yönetimler tarafından finanse edilmelidir. Kültür, bilgi sağlama, okuryazarlık ve eğitim için herhangi bir uzun vadeli stratejinin temel bir bileşeni olmalıdır.

Dijital çağda, telif hakkı ve fikrî mülkiyet mevzuatı, halk kütüphanelerine, fiziksel kaynaklarda olduğu gibi, dijital içeriği makul koşullarla tedarik etme ve erişim sağlama kapasitesini sağlamalıdır.

Ülke çapında kütüphane koordinasyonu ve işbirliğini sağlamak için, mevzuat ve stratejik planlar da, üzerinde anlaşmaya varılan hizmet standartlarına dayalı bir ulusal kütüphane ağını tanımlamalı ve teşvik etmelidir.

Halk kütüphanesi ağı, ulusal, bölgesel, araştırma ve özel kütüphanelerin yanı sıra okullar, kolejler ve üniversitelerdeki kütüphanelerle ilişkili olarak tasarlanmalıdır.

İşleyiş ve yönetim

Yerel topluluğun ihtiyaçlarıyla ilgili hedefleri, öncelikleri ve hizmetleri tanımlayan net bir politika oluşturulmalıdır. Yerel bilgi ve topluluk katılımının önemi bu süreç için değerlidir ve yerel topluluklar karar alma süreçlerine dâhil edilmelidir.

Halk kütüphanesi etkin bir şekilde organize edilmeli ve profesyonel çalışma standartları korunmalıdır.

Hizmetler, topluluğun tüm üyeleri tarafından fiziksel veya dijital olarak erişilebilir olmalıdır. Bu, iyi konumlandırılmış ve donanımlı kütüphane binaları, iyi okuma ve çalışma alanları, ayrıca ilgili teknolojiler ve kullanıcılara uygun yeterli çalışma saatleri gerektirir. Aynı şekilde, kütüphaneyi ziyaret edemeyecek olanlar için sosyal yardım hizmetleri anlamına gelir.

Kütüphane hizmetleri, kırsal ve kentsel alanlardaki toplulukların farklı ihtiyaçlarına ve ayrıca marjinal grupların, özel ihtiyaçları olan kullanıcıların, çok dilli kullanıcıların ve topluluk içindeki yerli halkların ihtiyaçlarına göre uyarlanmalıdır.

Kütüphaneci, hem dijital hem de geleneksel kullanıcılar ve kaynaklar arasında aktif bir aracıdır. Kütüphanecinin mesleki ve sürekli eğitiminin yanı sıra, şimdiki ve gelecekteki zorlukların üstesinden gelmek için yeterli insan ve materyal kaynakları, yeterli hizmetleri sağlamak için vazgeçilmezdir. Yeterli kaynakların nicel ve nitel tanımına ilişkin olarak kütüphane uzmanlarıyla liderlik istişareleri yapılmalıdır.

Kullanıcıların tüm kaynaklardan yararlanmasına yardımcı olmak için erişim ve kullanıcı eğitim programları sağlanmalıdır.

Devam eden araştırmalar, kütüphanelerin toplumsal faydasını politika yapıcılara göstermek için kütüphane etkisini değerlendirmeye ve veri toplamaya

odaklanmalıdır. Kütüphanelerin toplumdaki faydaları sonraki nesillerde sıklıkla görüldüğünden, istatistiksel veriler uzun vadeli toplanmalıdır.

Ortaklıklar

Ortaklıklar kurmak, kütüphanelerin daha geniş ve daha çeşitli bir kitleye ulaşması için esastır. İlgili ortaklarla –örneğin kullanıcı grupları, okullar, sivil toplum kuruluşları, kütüphane dernekleri, işletmeler ve yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeydeki diğer profesyonellerle– iş birliği sağlanmalıdır.

Manifestoyu Uygulamak

Ulusal ve yerel düzeylerdeki karar vericiler ve dünya çapındaki genel kütüphane topluluğu, bu Manifesto'da ifade edilen ilkeleri uygulamaya davet edilmektedir.

Notlar:

- Halk Kütüphanesi Manifestosu ilk kez 1949 yılında yayınlanmış olup 1994 yılında güncellenmiştir. Manifesto'nun IFLA ve UNESCO tarafından güncellenmiş bu versiyonu 19 Temmuz 2022 tarihinde kamuoyuna duyurulmuştur.
- Manifesto'nun bu çevirisi, Eylül 2022'de TEZARUS Yazılım ve Bilgi Hizmetleri tarafından yapılmış olup, manifestonun İngilizce orijinal metni için bkz.

<https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2006/1/IFLA-UNESCO%20Public%20Library%20Manifesto%202022.pdf>